

**Zakres wiedzy i umiejętności oraz wykaz literatury
Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego z Historii
dla uczniów szkół podstawowych województwa śląskiego
w roku szkolnym 2025/2026**

I. Zakres umiejętności

Umiejętności wymagane od uczestników Konkursu Przedmiotowego z Historii opisane są w podstawach programowych dla przedmiotu Historia dla szkoły podstawowej.

1. sytuowanie zjawisk, wydarzeń i procesów historycznych w czasie i przestrzeni;
2. porządkowanie chronologiczne;
3. dostrzeganie zmian w funkcjonowaniu społeczeństw i związków pomiędzy różnymi dziedzinami życia;
4. dostrzeganie ciągłości rozwoju cywilizacyjnego i kulturowego;
5. charakteryzowanie zjawisk, wydarzeń i procesów historycznych;
6. dostrzeganie i wyjaśnianie związków przyczynowo – skutkowych;
7. wyjaśnianie znaczenia wydarzeń dla rozumienia współczesnego świata;
8. pozyskiwanie i porównywanie informacji pochodzących z różnych źródeł;
9. tworzenie narracji historycznej w oparciu o informacje pochodzące z różnych źródeł;
10. formułowanie wniosków i ocen.

II. Zakres treści.

Zakres treści Konkursu Przedmiotowego z Historii jest zgodny z treściami podstaw programowych dla przedmiotu Historia dla szkoły podstawowej. Obejmuje również treści wskazanych pozycji literatury. Wskazana literatura jest rozszerzeniem zakresu treści konkursu.

I stopień

Zakres treści

1. Cywilizacje starożytne:

- a) porównanie koczowniczego trybu życia z osiadłym;
- b) cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu- lokalizacja w czasie i przestrzeni oraz charakterystyka struktur społecznych i systemu wierzeń;
- c) systemy sprawowania władzy oraz organizacja społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- d) najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
- e) narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

2. Świat islamski i Bizancjum:

- a) zasięg podbojów arabskich i ich wpływ na Europę;
- b) zasięg i osiągnięcia cesarstwa bizantyjskiego;
- c) dostrzeganie różnic między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.

3. Władza, społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy:

- a) państwo Franków;
- b) rozłam w Kościele w XI wieku;
- c) relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską;
- d) system lenny i podziały społeczne w średniowieczu;
- e) życie średniowiecznego miasta i wsi;

- f) kultura rycerska;
- g) styl romański i styl gotycki;
- h) rola Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.

4. Polska w okresie wczesnopiastowskim:

- a) państwo pierwszych Piastów i umiejscowienie jej w czasie i przestrzeni;
- b) okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski;
- c) kryzys, odbudowa i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
- d) dokonania Bolesława Krzywoustego.

5. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego:

- a) przyczyny oraz skutki rozbitcia dzielnicowego;
- b) przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- c) sytuacja międzynarodowa ziem polskich w okresie rozbitcia dzielnicowego;
- d) proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku.

6. Polska w XIV- XV wieku:

- a) rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
- b) dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- c) unia Polski z Litwą;
- d) związki Polski z Węgry w XIV i XV wieku;
- e) relacje polsko-krzyżackie w XIII-XV wieku;
- f) rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji nihil novi).

II stopień

Zakres treści

1. Cywilizacje starożytne:

- a) porównanie koczowniczego trybu życia z osiadłym;
- b) cywilizacje Starożytnego Wschodu (Mezopotamii, Egiptu i Izraela) oraz cywilizacje starożytnej Grecji i Rzymu- lokalizacja w czasie i przestrzeni oraz charakterystyka struktur społecznych i systemu wierzeń;
- c) systemy sprawowania władzy oraz organizacja społeczeństwa w Egipcie, Atenach peryklejskich i Rzymie;
- d) najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej świata starożytnego w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze;
- e) narodziny oraz rozprzestrzenianie się chrześcijaństwa.

2. Świat islamski i Bizancjum:

- a) zasięg podbojów arabskich i ich wpływ na Europę;
- b) zasięg i osiągnięcia cesarstwa bizantyjskiego;
- c) dostrzeganie różnic między chrześcijaństwem wschodnim i zachodnim.

3. Władza, społeczeństwo i kultura średniowiecznej Europy:

- a) państwo Franków;
- b) rozłam w Kościele w XI wieku;
- c) relacje pomiędzy władzą cesarską a papieską;
- d) system lenny i podziały społeczne w średniowieczu;
- e) życie średniowiecznego miasta i wsi;
- f) kultura rycerska;
- g) styl romański i styl gotycki;
- h) rola Kościoła (w tym zakonów) w dziedzinie nauki, architektury, sztuki i życia codziennego.

4. Polska w okresie wczesnopiastowskim:

- a) państwo pierwszych Piastów i umiejscowienie jej w czasie i przestrzeni;
- b) okoliczności przyjęcia chrztu przez Piastów oraz następstwa chrystianizacji Polski;
- c) kryzys, odbudowa i rozwój państwa Piastów za rządów Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego;
- d) dokonania Bolesława Krzywoustego.

5. Polska w okresie rozbitcia dzielnicowego:

- a) przyczyny oraz skutki rozbitcia dzielnicowego;
- b) przemiany społeczne i gospodarcze, z uwzględnieniem ruchu osadniczego;
- c) sytuacja międzynarodowa ziem polskich w okresie rozbitcia dzielnicowego;
- d) proces zjednoczenia państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku.

6. Polska w XIV- XV wieku:

- a) rozwój terytorialny państwa polskiego w XIV i XV wieku;
- b) dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej oraz w polityce zagranicznej;
- c) unia Polski z Litwą;
- d) związki Polski z Węgry w XIV i XV wieku;
- e) relacje polsko-krzyżackie w XIII-XV wieku;
- f) rozwój monarchii stanowej i uprawnień stanu szlacheckiego (do konstytucji nihil novi).

7. Wielkie odkrycia geograficzne:

- a) przyczyny i skutki odkryć geograficznych;
- b) najważniejsze dokonania odkrywców na przełomie XV i XVI w.

8. Europa w XV i XVI wieku:

- a) cechy renesansu europejskiego i najważniejsze osiągnięcia przedstawicieli tej epoki;
- b) przyczyny i następstwa reformacji;
- c) kontrreformacja w Kościele katolickim.

9. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów:

- a) najważniejsze wydarzenia w dziedzinie polityki wewnętrznej ostatnich Jagiellonów;
- b) polityka zagraniczna ostatnich Jagiellonów;
- c) unia realna pomiędzy Polską a Litwą;
- d) demokracja szlachecka;
- e) życie gospodarcze w XVI wieku;
- f) największe osiągnięcia polskiego renesansu;
- g) reformacja na ziemiach polskich.

10. Rzeczpospolita Obojga Narodów i jej sąsiedzi w XVI i XVII wieku:

- a) stosunki wyznaniowe i narodowościowe w Rzeczypospolitej oraz główne założenia konfederacji warszawskiej;
- b) okoliczności uchwalenia artykułów henrykowskich i zasady wolnej elekcji;
- c) przyczyny i skutki wojen Rzeczypospolitej z Rosją, Szwecją i Turcją;
- d) przyczyny i następstwa powstania Bohdana Chmielnickiego na Ukrainie;
- e) zakres chronologiczny i zasięg terytorialny potopu szwedzkiego;
- f) najważniejsze bitwy w XVII wieku: pod Kircholmem, Kłuszynem, Chocimiem, Zbarażem, Beresteczkiem, Wiedniem;
- g) kultura baroku- przykłady architektury i sztuki.

11. Europa w XVII i XVIII wieku:

- a) monarchia absolutna na przykładzie Francji Ludwika XIV;
- b) idee oświecenia w nauce, literaturze, architekturze i sztuce;
- c) reformy oświeceniowe w Prusach, Rosji i Austrii.

12. Rzeczpospolita Obojga Narodów w I połowie XVIII wieku:

- a) przejawy kryzysu państwa w epoce saskiej;
- b) pozycja międzynarodowa Rzeczypospolitej w czasach saskich.

13. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej:

- a) przyczyny i następstwa amerykańskiej wojny o niepodległość;
- b) wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych.

14. Wielka rewolucja we Francji:

- a) główne przyczyny rewolucji i jej rezultaty;
- b) Deklaracja praw człowieka i obywatela.

15. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej:

- a) przykłady naprawy państwa za panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego;
- b) obrady Sejmu Wielkiego oraz najważniejsze postanowienia Konstytucji 3 maja;
- c) konfederacja targowicka i jej następstwa; d) polskie oświecenie i przykłady sztuki okresu klasycyzmu.

16. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII wieku:

- a) zmiany terytorialne w Rzeczypospolitej w czasie rozbiorów;
- b) przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego;
- c) przyczyny wewnętrzne i zewnętrzne upadku Rzeczypospolitej.

17. Epoka napoleońska:

- a) wojny napoleońskie;
- b) utworzenie Legionów Polskich we Włoszech;
- c) powstanie Księstwa Warszawskiego, jego ustrój i terytorium;
- d) przemiany polityczno-ustrojowe i społeczno-gospodarcze w Europie w okresie napoleońskim;
- e) postawy Polaków wobec Napoleona i stosunek Napoleona do sprawy polskiej

III. Proponowana literatura

I stopień

- 1. Podręczniki do nauki historii dla szkół podstawowych.

II stopień

- 1. Podręczniki do nauki historii dla szkół podstawowych.
- 2. Atlas historyczny. Od starożytności do współczesności. Nowa Era [lub inny].
- 3. Korony królów. Najstarsze insygnia polskich monarchów.
<https://hrabiatytus.pl/2021/01/07/korony-krolow-najstarsze-insygnia-polskich-monarchow/>

Stopnie i terminarz konkursu

- 1. Ustala się trzy stopnie konkursu: a) pierwszy stopień, b) drugi stopień, c) trzeci stopień.
- 2. Wojewódzki Konkurs Przedmiotowy z Historii dla uczniów szkół podstawowych zostanie przeprowadzony w następujących terminach:
 - a) pierwszy stopień – 7 października 2025 r., w godzinach pracy szkoły**
 - b) drugi stopień – 12 listopada 2025 r. godzina 11:00**
 - c) trzeci stopień – 26 stycznia 2025 r. godzina 11:00
 - d) czas trwania pierwszego, drugiego i trzeciego stopnia konkursu wynosi 90 minut.**
- 3. Podczas pracy z arkuszem konkursowym uczeń może korzystać z żadnych pomocy naukowych.

4. Uczestnicy konkursu rozwiązywania zadań zapisują wyłącznie **długopisem z niebieskim tuszem nieścieralnym**. Zabrania się używania długopisu z czarnym tuszem, ołówków i korektorów.
5. Należy zadbać o czytelność i poprawność graficzną zapisu odpowiedzi.
6. Do sali, w której odbywają się eliminacje konkursowe, uczeń oraz członkowie komisji nie mogą wносить żadnych urządzeń telekomunikacyjnych i informatycznych. Telefony komórkowe oraz inne urządzenia elektroniczne należy pozostawić poza salą, np. opiekunowi.
7. Uczestnicy konkursu mogą wnieść do sali, w której odbywa się konkurs małą butelkę wody. Butelkę należy postawić przy nodze stolika, przy którym pisze uczestnik konkursu.
8. Wojewódzkie Konkursy Przedmiotowe zostaną przeprowadzone wyłącznie w **formie pisemnej**.
9. Uczestnik Wojewódzkiego Konkursu Przedmiotowego jest zobowiązany okazać przed wejściem do sali, w której odbywa się konkurs, ważną legitymację szkolną lub inny ważny dokument tożsamości ze zdjęciem.

10. Kryteria kwalifikacji uczestników konkursu

- 1) do pierwszego stopnia przystępują uczniowie na zasadzie dobrowolności;
- 2) **do drugiego stopnia kwalifikują się uczniowie, którzy uzyskali co najmniej 80% punktów możliwych do zdobycia.**
- 3) **do trzeciego stopnia kwalifikują się uczestnicy stopnia drugiego, którzy na tym stopniu uzyskali co najmniej 85% punktów możliwych do zdobycia.**